

Zkušenosti ze zahraničí

Představy o našem (rozuměj českém) včleňování do Evropy mohou mít tisíc a jednu podobu.

Pro většinu z nás mohou začínat (ale i končit) u příjemného zjištění, že dovolenou již nemusím trávit pouze u Tálinského rybníka, ale i u jiného rybníka v Rakousku, Itálii, či jinde.

Pobyt v cizině však nemusí být vždy spojen pouze s příjemným lenošením. Pro vědeckého pracovníka je krátkodobý studijní pobyt vždy příležitostí k intenzivnímu poznávání toho, co a jak dělají jinde.

Jedná-li se navíc o vysokoškolského učitele, má toto poznávání zcela konkrétní zaměření – na výukový proces, respektive na jeho formy a průběh, učební osnovy, učební pomůcky atd.

Chtěl bych zde vyjádřit pár obecných postřehů z návštěvy několika západoevropských universit.

Každá universita představuje svébytný svět sám pro sebe, se značnými rozhodovacími pravomocemi a vysokou mírou nezávislosti na státních, či regionálních institucích.

Jejich fungování je obvykle vytýčeno základním dokumentem a tím je statut university. Universita tento statut vypracovává a ministerstvo jej schvaluje. Souhlas ministerstva je mnohdy spíše nutnou formalitou. Vzájemný vztah stát (zastoupený ministerstvem školství) – universita je upraven příslušnou zákonnou normou (př. zákon o vysokých školách), která tvoří základní rámec. Jeho konkrétní naplnění je věcí university.

University, zejména ty které sídlí mimo hlavní město, jsou důležitými centry vzdělanosti a vědeckého života, ale mnohdy i kulturního společenského života. Jejich význam a postavení je zdůrazněn mnohostrannými a neformálními kontakty s regionálními institucemi (radnice, zemské vlády atd.).

Vedoucí představitelé školy, či fakulty (ale i vedoucí kateder) jsou důsledně voleni akademickou obcí a vliv jiných institucí je nepřipustný.

Studijní program (volba oborů, obsahové zaměření předmětu atd.) spadá plně do kompetence university. Poměrně velké pravomoci mají katedry (na některých universitách nazývané též oddělení). Do kompetence kateder patří např. i zápis studentů. Studenti se zapisují přímo na jednotlivé katedry (oddělení). Na universitách, které jsem navštívil, se neprovádí přijímací zkoušky. Každý, kdo složí maturitní zkoušku na střední škole, má právo studovat na universitě. Maturitní vysvědčení se tak stává vstupenkou na vysokou školu. Tento přístup tak představuje praktické naplnění Základní listiny práv a svobod každého občana.

Posuzují-li učební osnovy jako celek, jistým charakteristickým rysem je respektování tradic. Nikde jsem se nesetkal s neuváženou a samoúčelnou předmětovou i obsahovou modernizací. Mám na mysli ony změny za každou cenu. Změny v čebních plánech se prosazují uvážlivě, vždy s ohledem na tradice školy.

Školství všude na světě zápasí s nedostatkem finančních prostředků a v ne-

rovném zápase s podnikatelskou sférou. Jediné, co může svým pracovníkům nabídnout jsou pracovní jistoty. A protože kvalita učebního procesu stojí a padá s lidmi, tomu odpovídají i pracovní smlouvy. Většinou jsou odstupňované v závislosti na tom, zda se jedná o lektora, či profesora. Druhým důležitým kritériem je počet let "odsloužených" ve školství. U většiny učitelů znamená pracovní smlouva defenitivu.

Snad právě tento faktor se promítá do jednání a myšlení lidí a spoluvytváří ono charakteristické svobodomyšlné klima, tolik příznačné pro universitní prostředí.

Akademická půda není prázdný pojem. Je každodenně naplňován na učebnách v četných diskusích a polemikách. Součástí akademického prostředí je i nekonvenčnost a ovzduší tolerance. To je proti našim zkušenostem patrné na první pohled jak v samotném výukovém procesu, tak i mimo něj (oblečením, jednáním i chováním).

Příjemné je i zjištění, že prostředí universit, jejich budovy jsou živým organizmem, kde se něco děje od dopoledních hodin (netroufám si napsat od časných ranních hodin) do pozdního večera, často i noci.

Na rozdíl od většiny našich vysokých škol, kde již v odpoledních hodinách se prostory mění v tiché klášterní prostředí, určené spíše pro rozjímání, než pro bouřlivé akademické diskuse.

Je tomu snad i proto, že většina takových vymožeností, jako jsou studovny, knihovny, počítačová centra, či učebny, s perfektní nabídkou databází, jsou při-

stupny do večera, často i do noci. K tomu patří jako samozřejmost možnost se najíst, či posedět s kolegou u kávy.

Pro úplnost je však nutno uvést, že i ubytování bývá zpravidla v těsné blízkosti, pokud již netvoří nedílnou součást samotného universitního areálu. Že toto propojení šetří čas, ale i prostor (není třeba budovat stejná zařízení ve škole i na kolejích) a finance je nasnadě.

Druhým obecným prvkem (který je zdánlivě s prvním v rozporu) je tendence po harmonizaci učebních osnov.

To co je patrné v zemích Evropské unie jako celku, tj. proces harmonizace hospodářských soustav, zákonodárství (ať se jedná o pracovní, obchodní, finanční, trestní a jiné právo) je patrné i v jednotlivých sektorech, tedy i ve školství.

V předmětech, kde to je možné a účelné, se projevuje snaha o kompatibilitu učebních osnov v rámci škol zemí Evropské unie se stejným, či podobným zaměřením.

To přirozeně neznamená setřetí osobitosti a vyjímčnosti té, či oné vysoké školy, jejich výsledků, originality jejich učitelů a vědeckých pracovníků. Tím je míněna především potřeba, aby konečný profil absolventa tvořil plnohodnotnou kvalifikaci a umožnil uplatnění i mimo daný region, třeba i v jiné zemi Evropské unie. To je typické zejména pro takové obory jako je právo a ekonomie. Vždyť geografické a ekonomické sjednocení vyžaduje i "sjednocení" ducha.

Tolik pár obecných poznámek a postřehů z návštěvy na univerzitách v Holandsku, Dánsku a ve Francii.

Jiří BLAŽEK

Jednání I. symposia českých a slovenských romanistů v Brně dne 20. listopadu 1993